

Daf Highlights: Eruvin 53-54: Agadatot of Eruvin

17th of Cheshvan, 5781 – Nov 3, 2020

Pardes – Michal Kohane

<p>MISHNA:</p> <p>How does one extend the boundaries of cities in order to ensure that all its protrusions are included within the borders of the city? He extends a straight line across the edge of the city, and if a house is recessed and another house protrudes, or a turret [pagum] is recessed and another turret protrudes from that line, and similarly, if there were remnants of walls ten handbreadths high, and bridges and monuments over graves in which there is a residence, one extends the measure of that side of the city as though there were other structures opposite them in the adjacent corner of the city. And prior to measuring the Shabbat limit, one renders the city like a square tablet so that it gains the corners, although there are actually no houses in those corners.</p>	<p style="text-align: right;">מתני'</p> <p>כיצד מעבירין את הערים? בית נכנס בית יוצא, פגום נכנס פגום יוצא, היו נשם גדודיות גבוהות עשרה טפחים, וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה – מוציאים את המדה כנגדן. ועושין אותה כמין טבלא מרובעת, כדי שיהא נשכר את הזויות.</p>
<p>GEMARA: The Gemara cites a dispute with regard to the mishna's terminology. Rav and Shmuel disagreed: One taught that the term in the mishna is me'abberin, with the letter <i>ayin</i>, and one taught that the term in the mishna is me'abberin, with the letter <i>alef</i>.</p>	<p>גמ' רב ושמואל: חד תני "מעבירין" וחד תני "מאבירין".</p> <p style="text-align: right;">מעברה – ע.ב.ר. – transit, conceive, Hebrew = Ivri אבר - LIMB</p>
<p>The Gemara explains: The one who taught me'abberin with an <i>alef</i> explained the term in the sense of limb [ever] by limb. Determination of the city's borders involves the addition of limbs to the core section of the city. And the one who taught me'abberin with an <i>ayin</i> explained the term in the sense of a pregnant woman [ubbera] whose belly protrudes. In similar fashion, all the city's protrusions are incorporated in its Shabbat limit.</p>	<p>מאן דתני "מאבירין" – אבר אבר, ומאן דתני "מעבירין" – כאשה עוברת.</p>

<p>Apropos this dispute, the Gemara cites similar disputes between Rav and Shmuel. With regard to the Machpelah Cave, in which the Patriarchs and Matriarchs are buried, Rav and Shmuel disagreed. One said: The cave consists of two rooms, one farther in than the other. And one said: It consists of a room and a second story above it.</p>	<p>מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה, רַב וּשְׁמוּאֵל, חֵד אָמַר: שְׁנֵי בָתִּים זֶה לִפְנֵימִים מִזֶּה, וְחֵד אָמַר: בֵּית וְעֲלִיָּה עַל גִּבּוֹ.</p>
<p>The Gemara asks: Granted, this is understandable according to the one who said the cave consists of one room above the other, as that is the meaning of Machpelah, double. However, according to the one who said it consists of two rooms, one farther in than the other, in what sense is it Machpelah? Even ordinary houses contain two rooms.</p>	<p>בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר זֶה עַל גִּבּ זֶה — הֵיִינוּ "מַכְפֵּלָה". אֵלָּא לְמָאן דְּאָמַר שְׁנֵי בָתִּים זֶה לִפְנֵימִים מִזֶּה, מַאי "מַכְפֵּלָה"?</p>
<p>Rather, it is called Machpelah in the sense that it is doubled with the Patriarchs and Matriarchs, who are buried there in pairs. This is similar to the homiletic interpretation of the alternative name for Hebron mentioned in the Torah: "Mamre of Kiryat Ha'Arba, which is Hebron" (Genesis 35:27). Rabbi Yitzhak said: The city is called Kiryat Ha'Arba, the city of four, because it is the city of the four couples buried there: Adam and Eve, Abraham and Sarah, Isaac and Rebecca, and Jacob and Leah.</p>	<p>שְׁכַפּוּלָה בְּזוּגוֹת. "מִמְרָא קִרְיַת אַרְבַּע", אָמַר רַבִּי יִצְחָק, קִרְיַת הָאֲרַבַּע זוּגוֹת: אָדָם וְחוּהָ, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה.</p>
<p>They disagreed about this verse as well: "And it came to pass in the days of Amraphel" (Genesis 14:1). Rav and Shmuel both identified Amraphel with Nimrod. However, one said: Nimrod was his name. And why was his name called Amraphel? It is a contraction of two Hebrew words: As he said [amar] the command and cast [hippil] our father Abraham into the fiery furnace, when Abraham rebelled against and challenged his proclaimed divinity. And one said: Amraphel was his name. And why was his name called Nimrod? Because he caused the entire world to rebel [himrid] against God during his reign.</p>	<p>"וַיְהִי בִימֵי אֲמֶרְפֶּל", רַב וּשְׁמוּאֵל, חֵד אָמַר: נִמְרוֹד שְׁמוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אֲמֶרְפֶּל? שְׁאָמַר וְהִפִּיל לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ, וְחֵד אָמַר: אֲמֶרְפֶּל שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נִמְרוֹד? שֶׁהִמְרִיד אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ עָלָיו בְּמַלְכוּתוֹ.</p>

<p>They also disagreed about this verse: “There arose a new king over Egypt, who knew not Joseph” (Exodus 1:8). Rav and Shmuel disagreed. One said: He was actually a new king, and one said: He was in fact the old king, but his decrees were new.</p>	<p>”וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם”, רב ושמואל, חד אמר: חדש ממלכה, וחד אמר: שנתחדשו גזירותיו.</p>
<p>The Gemara explains. The one who said he was actually a new king based his opinion on the fact that it is written in the verse that he was new. And the one who said that his decrees were new derived his opinion from the fact that it is not written: And the king died, and his successor reigned, as it is written, for example, with regard to the kings of Edom (Genesis 36).</p>	<p>מאן דאמר חדש ממלכה — דכתיב “חדש”, ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו — מדלא כתיב “וימת וימלוך”.</p>
<p>The Gemara asks: And according to the one who said that his decrees were new, isn’t it written: “Who knew not Joseph”? If it were the same king, how could he not know Joseph? The Gemara explains: What is the meaning of the phrase: “Who knew not Joseph”? It means that he conducted himself like one who did not know Joseph at all.</p>	<p>ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, הא כתיב “אשר לא ידע את יוסף”? מאי “אשר לא ידע את יוסף” — דהוה דמי במאן דלא ידע ליה ליוסף כלל.</p>
	<p>.....</p>
<p>Having discussed the clever speech of various Sages, the Gemara relates that Rabbi Yehoshua ben Hananya said as follows: In all my days, no person defeated me in a verbal encounter except for a woman, a young boy, and a young girl. What is the encounter in which a woman got the better of me? One time I was staying at a certain inn and the hostess prepared me beans (polin). On the first day I ate them and left nothing over, although proper etiquette dictates that one should leave over something on his plate. On the second day I again ate and left nothing over. On the third day she over-salted them so that they were</p>	<p>אמר רבי יהושע בן חנניה¹:</p> <p>מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה תינוק ותינוקת.</p> <p>אשה מאי היא? פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת, עשתה לי פולין ביום ראשון — אכלתיים ולא שנייתי מהן כלום. שנייה, ולא שנייתי מהן כלום. ביום שלישי הקדיחתן במלח, כיון שטעמתי — משבתי ידי מהן.</p>

¹ ביעורו של רבי יהושע:

<https://www.steinsaltz-center.org.il/document/68686,0,3174.aspx>

<p>inedible. As soon as I tasted them, I withdrew my hands from them.</p>	
<p>She said to me: My Rabbi, why aren't you eating beans as on the previous days? Not wishing to offend her, I said to her: I have already eaten during the daytime. She said to me: You should have withdrawn your hand from bread and left room for some beans.</p>	<p>אמרה לי: רבי, מפני מה אינך סועד? אמרתי לה: כבר סעדתי מבועוד יום. אמרה לי: הֲיָה לָךְ לְמִשּׁוֹךְ יָדְיךָ מִן הַפֶּת!</p>
<p>She then said to me: My Rabbi, perhaps you did not leave a remainder of food on your plate on the first days, which is why you are leaving over food today. Isn't this what the Sages said: One need not leave a remainder in the pot [ilpas], but one must leave a remainder on the plate as an expression of etiquette (Tosafot). This is the incident in which a woman got the better of Rabbi Yehoshua ben Hananya.</p>	<p>אמרה לי: רבי, שָׁמָּא לֹא הִנַּחְתָּ פֶּאֶה בְּרֵאשׁוֹנִים? וְלֹא כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין מְשִׁירִין פֶּאֶה בְּאַלְפָס, אֲבָל מְשִׁירִין פֶּאֶה בְּקַעֲרָה.</p>
<p>What is the incident with a young girl? One time I was walking along the path, and the path passed through a field, and I was walking on it. A certain young girl said to me: My Rabbi, isn't this a field? One should not walk through a field, so as not to damage the crops growing there. I said to her: Isn't it a well-trodden path in the field, across which one is permitted to walk? She said to me: Robbers like you have trodden it.</p>	<p>תִּינוּקָת מַאי הִיא? פֶּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ, וְהָיְתָה דֶּרֶךְ עוֹבֶרֶת בְּשָׂדֶה, וְהָיִיתִי מְהַלֵּךְ בָּהּ. אָמְרָה לִי תִינוּקָת אַחַת: רַבִּי, לֹא שָׂדֶה הִיא זֹאת? אָמַרְתִּי לָהּ: לֹא, דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׁה הִיא. אָמְרָה לִי: לִיסָטִים כְּמוֹתְךָ כְּבוֹשָׁה.</p>
<p>What is the incident with a young boy? One time I was walking along the path, and I saw a young boy sitting at the crossroads. And I said to him: On which path shall we walk in order to get to the city? He said to me: This path is short and long, and that path is long and short. I walked on the path that was short and long. When I approached the city I found that gardens and orchards surrounded it, and I did not know the trails leading through them to the city.</p>	<p>תִּינוּק מַאי הִיא? פֶּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ, וְרָאִיתִי תִינוּק יוֹשֵׁב עַל פְּרָשֶׁת דְּרָכִים. וְאָמַרְתִּי לוֹ: בְּאַיִזָּה דֶּרֶךְ נֵלֵךְ לְעִיר? אָמַר לִי: זֹאת קֶצֶרָה וְאֶרֶבָּה, וְזֹאת אֶרֶבָּה וְקֶצֶרָה. וְהִלַּכְתִּי בְּקֶצֶרָה וְאֶרֶבָּה, כִּיּוֹן שֶׁהִגַּעְתִּי לְעִיר מְצָאתִי שְׂמֻקִּיפִין אוֹתָהּ גִּבּוֹת וּפְרִידִיסִין.</p>
<p>I went back and met the young boy again and said to him: My son, didn't you tell me that this way is short?</p>	<p>חֲזַרְתִּי לְאַחֲרָי. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, הֲלֹא אָמַרְתָּ לִי קֶצֶרָה? אָמַר לִי: וְלֹא אָמַרְתִּי לָךְ</p>

<p>He said to me: And didn't I tell you that it is also long? I kissed him on his head and said to him: Happy are you, O Israel, for you are all exceedingly wise, from your old to your young.</p>	<p>אָרוֹכָה? נִשְׁקָתִיו עַל רֹאשׁוֹ, וְאָמַרְתִּי לוֹ: אֲשִׁירְכֶם יִשְׂרָאֵל שְׂכֻלְכֶם חֲכָמִים גְּדוּלִים אַתֶּם, מִגְדוּלְכֶם וְעַד קִטְנֹכֶם.</p>
--	---

פירוש הבן יהוידע (בן איש חי)²:

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָא: מִיָּמֵי לֹא נִצְחָנִי אָדָם, אֶלָּא אִשָּׁה, תִּינוּק וְתִינוּקָת. הנה בודאי מעשים אלו לא נדמנו ממש, אלא רבי יהושע בן חנניא סידרם בדרך משל ללמד בהם מוסר... ונראה לי דסידר ג' משלים אלו כנגד נר"ן (נפש רוח נשמה) דמשל האשה כנגד נשמה, ומשל התינוק כנגד הרוח, ומשל התנוקת כנגד הנפש, והם המלמדים דעת ומוסר לגוף.

Ben Yehoyada (1835-1909) - these things might have not actually happened, but RYBH organized them as a parable to teach us... and I think he arranged these 3 parables vis-avie NRN = Nefesh, Ru'ach, Neshama (3 aspects of the soul)...

פירוש החיד"א³:

ופירש הגאון חיד"א ז"ל ב'פתח עינים' שמעשיות אלו לא היו ממש אלא ריב"ח (יהושע בן חנניה) נקיט הכי בדרך משל ללמד בזה תוכחות מוסר, דנודע ימי האדם חלוקים לשלשה זמנים שהם ימי עליה וימי עמידה וימי ירידה, והאדם בשני הפרקים שהם עליה ועמידה נמשך אחר חומר עוה"ז (עולם הזה) וממלא תאוותו בהבלי עוה"ז ותענוגיו ולא יפנה לעסק עוה"ב (עולם הבא), ורק בימי הירידה שתש כוחו אז הוא פורש לעשות לו דרך תשובה,

The "ChYDA" (1724-1806) – RYBH taught these parables to teach us as it is known that the human's life is divided into 3 parts: days when we "go up"; days when we "stand"; and days when we go "down". In the first two chapters of his life, the human is drawn after materialistic

² הרב **יוסף חיים מבגדאד**, ידוע גם בכינוי "הבן איש חי" 1835 - 1909 היה מקובל, דרשן, מנהיג קהילה, מחבר ספרים ואחד הפוסקים הבולטים בקרב יהדות ארצות האסלאם.

³ הרב **חיים יוסף דוד אַזולאי** (בראשי תיבות: **חיד"א**, 1724-1806, היה פוסק הלכה ומקובל. חיבר עשרות ספרים בתחומים תורניים מגוונים, וכן חיבור ביבליוגרפי וחיבור אוטוביוגרפי. נולד בירושלים לרבי רפאל יצחק זרחיה אַזולאי, אשר היה בנו של המקובל רבי אברהם אַזולאי. אביו היה דור חמישי לאנוסי ספרד שעלה מהעיר פאס, מרוקו, והתיישב בחברון. אמו, שרה, הייתה ממוצא אשכנזי, בתו של המקובל יוסף בייאלר, שעלה לירושלים בעליית רבי יהודה החסיד. סבו של החיד"א היה הראשון לציון הרב אברהם בן דוד יצחקי.

things of this world, leaving no time for spiritual matters of the world to come, and only during his "down" days, he opts to make his repentance.

וז"ש (זה שנאמר) נתארחתי אצל אכסניא היא עוה"ז, עשתה לי פולין אותיות פלוני, שהזמינתו לתאוות החומר העבור של העולם הזה הנמשך מן 'פלוני', ויום ראשון שהוא זמן העליה אכל מהנאות ותענוג עוה"ז ולא שייר מן הזמן כלום לצורך עוה"ב, ויום שני הוא זמן העמידה ג"כ (גם כן) עשה כך, אך יום שלישי שהוא זמן הירידה הקדיחתן במלח שלא נשאר בו כח לתענוג עוה"ז והקיפוהו מכאובים בגופו וכוחות אבריו מכל צד ואז כיון שבא לטעום בע"כ (בעל כורחו) משך ידו מהתענוגים ואז התחיל לשוב בתשובה, ובאה הנשמה לעורר אותו בתשובה ביותר שמצאה מקום לדבר אתו דברים המתישבים על הלב,

וכדי להכנס עמו בדברים לעורר אותו בתשובה אמרה לו בתחילה מפני מה אינך סועד היום בתענוגי עוה"ז כאשר היית נוהג בזמנים הראשונים? והשיב כבר סעדת באותם הזמנים שנתמלא הכרס... ועד מתי יהיה זה, ואמרה הנשמה היה לך למשוך ידיך מן הפת, כלומר אם את מעשיך הראשונים אתה זוכר ומתחרט עליהם לא די לך בזה שאתה מושך ידיך רק מן התענוגים, אלא צריך סגופים ותעניות שתמשוך ידיך גם מן הפת שהוא צורך גדול לקיום הגוף, ואמרה לו שמא לא הנחת לעוה"ב בימים שעברו, ולא כך אמרו חכמים, אין משיירין פאה ב**אלפ+ס** רמז לזמן המיוחד לעסק התורה שהיא אל"ף ס', ר"ל (רוצה לומר) לימוד ס' מסכתות אין משיירין ממנו פאה לצורך עוה"ז, אבל משיירין פאה בקערה, ר"ל מזמן המיוחד לעסק עוה"ז שנדמית לקערה והיא חיי שעה ג' קערה (גימטריה של שעה = קערה) משיירין ממנו פאה לעסק עוה"ב שיחטוף מזמן זה לקדשו בקדושת התורה ואין אתה כל ימי הראשונים אבדת כל זמנך כולו בהבלי עוה"ז:

Ilaps – cooking ware = Alef+S / סמ= 60 = 60 tractates of the Talmud, i.e. written and oral tradition. From this dish one should serve it all.

Ke'ara – eating bowl = in gymatriya is 375 like sha'a = hour – *chayey sha'a* = temporary life. From this dish, one should leave some for the World to Come.

ומעשה התינוקת מוסר לילדי הזמן שעושין דברים נגד דין תורה, ואם יאמר להם החכם שזה אסור יאמרו כך הוא מנהג העולם, וראוי להשיב להם לסטים שכמותכם בבשוה לדרך זו, שאותם שנהגו בכך הם היו גוזלים להקב"ה לעבור על דת. ועי"כ הקליפה יונקת משפע הקדוש ואין גזלה גדולה מזו:

ומעשה התינוק רמז ליצה"ט – יצר הטוב - שנקרא ילד מסכן וחכם, אמר לו באיזה דרך נלך לעיר האלקים היא גן עדן ואמר זו קצרה וארוכה ר"ל דרך הרשעים שמראה להם היצה"ר דרך קצרה בעוה"ז שאין בה טרחא בעבודת השם, אך ארוכה מצד עוה"ב כי לא במותו יקח לו מקומו הראוי לו בגן עדן אלא צריך לחזור בגלגולים רבים וגם לידון בגיהנום שנים רבים עד שיהיה ראוי לבא אל מקומו בג"ע (גן עדן), אך דרך הצדיקים שעוסקים ועמלים בעוה"ז בתורה ובמצות ומע"ט (מעשים טובים) היא ארוכה וקצרה, כי בעוה"ז ארוכה שיש טורח ויגיעה רבה לגוף, אמנם מצד עוה"ב היא קצרה כי אחר שנפטר מעוה"ז ילך תכף ומיד לעיר אלקים לאור באור החיים, עכ"ל (עד כאן תוכן דבריו) ע"ש (עיין שם).

<p>Having discussed wise speech and the wisdom of Jewish women, the Gemara cites the following story: Rabbi Yosei HaGelili was walking along the way, and met Berurya. He said to her: On which path shall we walk in order to get to Lod? She said to him: Foolish Galilean, didn't the Sages say: Do not talk much with women? You should have said your question more succinctly: Which way to Lod?</p>	<p>רבי יוסי הגלילי הוה קא אגיל באורחא, אשכחה לברוריה אמר לה: באיזו דרך גלך ללוד? אמרה ליה: גלילי שוטף, לא כף אמרו חכמים: אל תרבה שיחה עם האשה! הוה לה לומר: "באיזה ללוד".</p>
<p>The Gemara relates more of Berurya's wisdom: Berurya came across a certain student who was whispering his studies rather than raising his voice.</p>	<p>ברוריה אשכחתייה להווא תלמידא דהוה קא גריס בלחשה.</p>
<p>She kicked him and said to him: Isn't it written as follows: "Ordered in all things and secure" (ii Samuel 23:5), which indicates that if the Torah is ordered in your 248 limbs, i.e., if you exert your entire body in studying it, it will be secure, and if not, it will not be secure. The Gemara relates that it was similarly taught in a baraita: Rabbi Eliezer had a student who would study quietly, and after three years he forgot his studies.</p>	<p>בטשה ביה, אמרה ליה: לא כף כתוב "ערוכה בכל ושמורה", אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך — משתמרת, ואם לאו — איבה משתמרת. תנא: תלמיד אחד היה לרבי אליעזר נהיה שונה בלחש, לאחר שלש שנים שכח תלמודו.</p>
<p></p>	<p>.....</p>
<p>Having expounded the verse "For they are life to those who find them" as referring to the Torah, the Gemara cites another teaching related to this verse that praises the Torah. Rabbi Yehoshua ben Levi said: One who is walking along the way without a companion and is afraid should engage in Torah study, as it is stated with regard to the words of Torah: "For they shall be a graceful wreath [<i>livyat hen</i>] for your head, and chains about your neck" (Proverbs 1:9). The word <i>livyat</i> is understood here as a reference to <i>levaya</i>, accompaniment, so that the verse is interpreted to mean that Torah is a graceful accompaniment to one who is traveling.</p>	<p>אמר רבי יהושע בן לוי: המהלך בדרך ואין עמו לוייה — יעסוק בתורה, שנאמר: "כי לויית חן הם".</p>

<p>One who feels pain in his head should engage in Torah study, as it is stated: “For they shall be a graceful wreath for your head.” One who feels pain in his throat should engage in Torah study, as it is stated: “And chains about your neck.” One who feels pain in his intestines should engage in Torah study, as it is stated: “It shall be health to your navel” (Proverbs 3:8). One who feels pain in his bones should engage in Torah study, as it is stated: “And marrow to your bones” (Proverbs 3:8). One who feels pain in his entire body should engage in Torah study, as it is stated: “And health to all their flesh” (Proverbs 4:22).</p>	<p>חַשׁ בְּרֹאשׁוֹ — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: “כִּי לִוִּית חֵן הֵם לְרֹאשׁוֹ.” חַשׁ בְּגֵרוֹנוֹ — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: “וְעֲנָקִים לְגֵרוֹתָיִךְ.” חַשׁ בְּמַעֲיוֹ — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: “רִפְאוֹת תִּהְיֶה לְשִׁרְךָ.” חַשׁ בְּעֲצָמוֹתָיו — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: “וְנִשְׁקִי לְעֲצָמוֹתֶיךָ.” חַשׁ בְּכָל גּוּפוֹ — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: “וּלְכָל בָּשָׂרוֹ מִרְפָּא.”</p>
<p>Rav Yehuda, son of Rabbi Ḥiyya, said: Come and see that the attribute of flesh and blood is unlike the attribute of the Holy One, Blessed be He. The attribute of flesh and blood is that when a person gives a drug to his fellow, it is good for this part of his body and it is harmful to that other part of his body. But the attribute of the Holy One, Blessed be He, is not so; He gave the Torah to the Jewish people, and it is a drug of life for one’s entire body, as it is stated: “And health to all their flesh.”</p>	<p>אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרַבִּי חִיָּיא: בֵּא וּרְאֵה, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם: אֶדָם נוֹתֵן סֵם לְחֵבִירוֹ — לְזֶה יִפֶּה, וּלְזֶה קָשָׁה. אֲבָל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן: נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל — סֵם חַיִּים לְכָל גּוּפוֹ, שְׁנֵאָמַר: “וּלְכָל בָּשָׂרוֹ מִרְפָּא.”</p>